

3. Заросило В. О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції) : автореф дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2002. 20 с.
4. Морозов А. С. Формування правової культури у майбутніх працівників міліції : автореф дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Тернопіль, 1999. 18 с.
5. Петросова О. В. Європейська система освіти підготовки управлінських кадрів у правоохоронній сфері. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2012. Вип. 2. С. 271–278.
6. Якубов А. С., Асямов С. В., Таджиев А. А., Миразов Д. М. Полиция зарубежных стран: система организации и опыт профессиональной подготовки кадров : учеб. пособие. Ташкент : Акад. МВД Республики Узбекистан, 2010. 449 с.
7. Федченко О. Структура поліцейських органів держав ЄС та правове регулювання їх діяльності // Актуальні проблеми управління та службово-оперативної діяльності органів внутрішніх справ у сучасний період розвитку державності України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 жовт. 2007 р.). Київ : Леся, 2008. С. 72–77.

Отримано 26.04.2020

УДК 347.1

ШИШКА О. Р.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ;
 <https://orcid.org/0000-0002-1396-0508>

КОНЦЕПТ ТЕРМІНА «ЗАКОН» У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

В статті аналізується практика Європейського суду з прав людини на предмет розуміння обсягу поняття терміну «закон». Автором робиться висновок, що концепт терміну «закон» у практиці Європейського суду з прав людини розкривається через широке його розуміння, яке близьке за своїм змістом до терміну «право».

Ключові слова: закон, право, Європейський суд з прав людини.

Одним з вироблених та усталених праворозумінь у практиці ЄСПЛ наразі є термін «закон», що розкривається через кількісні та якісні виміри. Перший відповідає на запитання: що належить до обсягу поняття «закон»? Інший відповідає на питання щодо вимог якості такого закону.

Концепція «закон» (в англomовному варіанті – law), як зазначає ЄСПЛ, включає як статутне право (в англomовному варіанті – statutory law також розуміється як право, виражене в законодавчих актах), так і прецедентне право («суддівське право»). У зв'язку з цим суд завжди розуміє термін «закон» у його «сутнісному», а не у «формальному» сенсі. А тому такий термін охоплює як «писане право», що включає, крім закону, також і законодавчі акти нижчого рівня, у тому числі нормативні заходи, які приймаються професійними регулювальними органами в межах делегованих їм незалежних нормотворчих повноважень парламентом, так і неписане право. Таким чином, зазначає ЄСПЛ, «закон» – це положення, що діють у тому вигляді, як їх розтлумачили компетентні суди [8, п. 83] у світлі нових практичних змін [6, п. 28]. При цьому слід звернути увагу, що прецедентне право, безсумнівно, є дуже важливим джерелом права, але, як зазначається таким судом, є вторинним, тоді як «закон» (у розумінні статутного права) є первинним джерелом права [6, п. 27].

Щодо «якості закону», то наразі це поняття є автономним та вироблено ЄСПЛ у процесі тлумачення положень конвенції. Вимоги до якості закону добре проілюстровані у різних справах, а суддівський стандарт у цілому зводиться до наступного. Зокрема, закон має

відповідати якісним вимогам, насамперед, вимогам «доступності» та «передбачуваності». Тобто, якість закону вимагає, щоб він був доступний для зацікавленої особи, й вона мала можливість передбачити наслідки його застосування до неї, і щоб закон не суперечив принципу верховенства права та був сумісним з таким принципом. Закон має містити також досить зрозумілі й чіткі формулювання, давати змогу орієнтуватися в тому, які правові норми застосовуються до певного випадку [3, п. 56; 9, п. 49; 10, п. 59]. Рівень точності, що потребується від внутрішнього законодавства, яке в жодному разі не може передбачити усіх можливих варіантів, значною мірою залежить від змісту розглянутого нормативного документа, сфери, яку він покликаний охопити, а також від кількості та статусу тих, на кого він розрахований [5, п. 77]. При цьому жодна норма не може вважатися «законом», якщо вона не сформульована з точністю, достатньою для того, щоб дати змогу громадянину визначати свою поведінку: він має бути спроможним – якщо це потрібно, після відповідної консультації – передбачити, наскільки це розумно за конкретних обставин, наслідки, до яких може призвести певна дія [4, п. 39]. Також закон має з достатньою чіткістю визначати межі дискреції, наданої компетентним органам, і порядок її здійснення з урахуванням законної мети відповідного заходу, щоб забезпечити особі належний захист від свавільного втручання [8, п. 82]. Це означає, що в національному праві мають існувати засоби правового захисту від свавільного втручання з боку державних органів у права, гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, тобто передбачаючи адекватні та ефективні механізми та гарантії проти зловживань [3, п. 56].

З наведеного можна зробити висновок, що концепт «закон» ЄСПЛ розглядається у ширшому розумінні, ніж буквальне значення цього слова. На це, до речі, звертають увагу й інші дослідники з цього питання, вказуючи, що слово law також є синонімом не лише для нормативного акту, що приймається вищим органом законодавчої влади, а й для нормативних актів, що приймаються іншими органами влади, а також для таких джерел права, як релігійний канон, судовий прецедент тощо, тобто є загальним синонімом для будь-якого джерела норм права [11]. Тому категорію «закон» дедалі частіше розуміють не як закон у строгому, спеціальному сенсі (як акт верховної влади і джерело вищої юридичної сили), а як офіційне джерело юридичних норм [1, с. 3], як будь-яке джерело права, що призване регулювати певну групу суспільних відносин.

Широке розуміння терміну «закон» закріплено і в законодавстві України. На це звертає увагу Конституційний Суд України у своєму рішенні від 11 липня 1997 року № 3-зп. Зокрема, він вказує, що в Конституції України термін «закон» вживається як у широкому, так і вузькому значеннях. У широкому значенні термін «закон» вживається, наприклад, у статтях 13, 24, 35, 58, 68 Конституції України. У вузькому значенні, охоплюючи лише закони України, зокрема, він часто вживається у словосполученні «Конституція України і (та) закони України» (статті 10, 15, 36, 79, 126, 150 та ін.). При цьому, як зазначається таким судом у рішенні від 7 липня 1998 року у справі № 11-рп/98, закон (у вузькому розумінні цього слова) – юридично цілісний і структурно завершений нормативно-правовий акт, який приймається Верховною Радою України відповідно до її конституційних повноважень.

Таким чином, можна зробити висновок, що концепт терміну «закон» у практиці ЄСПЛ розкривається через широке його розуміння, яке близьке за своїм змістом до терміну «право». Це пов'язано з тим, що слово law може перекладатися українською, як і російською, не лише як «закон», але і як «право», «законодавство». В англійській мові слово law означає систему встановлених соціальних загальнообов'язкових норм (правил) [2]; систему правил, які створюються та застосовуються через соціальні чи державні установи для регулювання поведінки [7].

Наведене демонструє, що зміст певних категорій не завжди відповідає традиційним чи усталеним у певний момент часу підходам до їх праворозуміння. Право, у тому числі й прецедентна практика, може оперувати різними підходами до змісту певних категорій – від вузького до широкого та більш широкого розуміння. Головне, щоб право не створювало стан правової невизначеності та було сумісним з принципом верховенства права; було логічним та зрозумілим від загальної норми до спеціальної; являло собою єдину та цілісну систему з її унікальною структурою.

Список бібліографічних посилань

1. Оніщенко Н. Принцип законності: природа та сутність в умовах демократичних змін. *Віче*. 2012. № 12. С. 3–10.
2. Серьогін В. Верховенство права: сучасні уявлення про сутність та зміст конституційного принципу // *Legalitas* : сайт. 27.10.2015. URL: <http://legalitas.com.ua/ua/ukr-v-serogin-verhovenstvo-prava-suchasni-uyavlennya-pro-sutnist-ta-zmist-konstitucijnogo-principu/> (дата звернення: 13.024.2020).
3. Amann v. Switzerland, no. 27798/95, ECHR, 14 June 2007. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58497> (дата звернення: 13.024.2020).
4. Gawęda v. Poland, no. 26229/95, ECHR, 14 March 2002. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60325> (дата звернення: 13.024.2020).
5. Gillan and Quinton v. the United Kingdom, no. 4158/05, ECHR, 12 January 2010. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-96585> (дата звернення: 13.024.2020).
6. Huvig v. France, no. 11105/84, ECHR, 24 April 1990. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57627> (дата звернення: 13.024.2020).
7. Law // Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Law> (дата звернення: 13.024.2020).
8. Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands, no. 38224/03, ECHR, 14 September 2010. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100448> (дата звернення: 13.024.2020).
9. Sunday Times v. United Kingdom, no. 6538/74, ECHR, 26 April 1979. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57584> (дата звернення: 13.024.2020).
10. Szabó and Vissy v. Hungary, no. 37138/14, ECHR, 12 January 2016. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160020> (дата звернення: 13.024.2020).
11. Webster's New World College Dictionary: Fourth edition / editor in chief M. Agnes. Wiley Publishing, Inc., 2002. 38 p.

Отримано 14.04.2020

УДК 796.012.62

ШУТКА Г. І.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки

Львівського державного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-4405-2606>;

КМИЦЯК М. В.,

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки

Львівського державного університету внутрішніх справ;

КОСТОВСЬКИЙ М. Г.,

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки

Львівського державного університету внутрішніх справ;

ШУТКА І.-Р. К.,

студент-магістр факультету суспільних наук

Українського католицького університету (м. Львів)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В даній статті розкриті теоретичні засади формування здорового способу життя. Проаналізовано сутність поняття «здоров'я» та «здоровий спосіб життя».

Ключові слова: формування здорового способу життя, фізичне виховання, здоров'я, особистість, здобувачі вищої освіти.